

Gustav Adolfs kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2015-12-04

jais
arkitekter
—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Gustav Adolfs kyrka

Gustav Adolfs församling, Helsingborgs kontrakt, Lunds stift
Helsingborgs socken, Helsingborg söder 2:97, husnr 3, Helsingborgs kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Kyrkan ligger på Söder, en stadsdel i södra delen av Helsingborgs centrum.

Söder expanderade kraftigt under slutet av 1800-talet. Närheten till hamnen och järnvägen bidrog till nyetablering av industrier, här anlades t ex gummifabrik, jutfabrik, sockerfabrik och tegelbruk. Industrierna krävde mycket arbetskraft. En mängd bostäder byggdes med främst smålägenheter, och Söder blev den befolkningstätaste stadsdelen i Helsingborg. Behovet av en ny kyrka var stort och Gustav Adolfs kyrka byggdes 1897. Söder var arbetarrörelsens stadsdel, och 1906 byggdes Folkets hus som den första offentliga byggnaden på Söder efter kyrkan. Från 1930-talet och framåt omstrukturerades stadsdelen när industrier flyttade ut och nya offentliga byggnader tillkom, bl. a. simhall, församlingshem och bibliotek. Den största omvandlingen skedde under 1960-70-tal när flera av de äldre bostadshusen revs och nya byggdes. Under början av 2000-talet har gummifabriken omvandlats till universitet och sockerfabriken till kontor. Planer finns på bostäder i nya stadsdelen H+ i kyrkans närhet.

Folkets hus vid Gustav Adolfs torg.

Från kyrkans södra sida mot torghandeln.

Kyrkan ligger på Gustav Adolfs torg, beläget mellan de två huvudgatorna genom Söder. Kyrkan saknar kyrkogård. Kyrkans tomtgräns går strax utanför byggnaden.

Kyrkan omges närmast av gatsten och en grusad gång. På norra och södra sidan finns trädplanteringar i gräsmatta. Norr om kyrkan ligger simhallsbadet från 1941 ritat av Mogensen. Söder om kyrkan finns torghandel och parkering. Torget och gatorna kantas av bostadshus, av varierande ålder, med affärer i bottenvåningarna.

Kyrkobyggnaden

Behovet av en ny kyrka var stort på grund av den stora befolkningsökningen i Helsingborg i slutet av 1800-talet. 1878 avsattes mark vid Furutorpsplatsen till en kyrka men planerna ändrades och kyrkan byggdes på dagens plats.

Gustav Adolfs kyrka byggdes 1897. Ritningarna till kyrkan utarbetades av Gustav Hermansson (1864-1931). Han var arkitekt från Stockholm och Sundsvall, en stark förespråkare av den nygotiska stilen och tjänstgjorde från 1897 vid Överintendentsämbetet. Förutom Gustav Adolfs kyrka i Helsingborg gestaltade han bl.a. Asmundtorps kyrka, Gustav Adolfs kyrka i Sundsvall och Oscarskyrkan i Stockholm. De är alla byggda i nygotisk stil och har flera likheter. Asmundtorps kyrka och GA-kyrkan var klara samma år.

Gustav Adolfs församling bildades 1927, dessförinnan var kyrkan distriktskyrka inom Helsingborgs stadsförsamling.

Kyrkan hade ursprungligen golv av så kallade viktoriaplattor, mönstrade cementplattor. Valven var dekorerade med ornamental utsmyckning.

Tegelomfattningar invändigt runt dörrar och fönster var ursprungligen omålade.

Kyrkan har byggts om invändigt ett flertal gånger. De största renoveringarna gjordes på 1930-talet, 1963, 1988-92 och 2011. Men redan på 1920-talet önskades förändringar då Sigurd Curman och arkitekt Wahlman gjorde utlåtande om kyrkans försköning. De tyckte bl. a. att kyrkans inredning skulle bli enhetligare och underordna sig kyrkans goda proportioner.

Under 1930-talet renoverades kyrkan under en tioårsperiod med flera arkitekter inblandade. Ombyggnaderna innebar bland annat nya läktare, nytt kalkstensgolv istället för viktoriaplattor, tegelytorna målades lika väggarna, koret fick ny inredning, ny orgelfasad, nya målade fönster, kalkstensdekorationer byttes till kopparklätt trä exteriört.

1949 sattes sex kopparlyktor, ritade av G Widmark, upp på fasaden.

1962-63 byggdes kyrkan om efter ritningar av arkitekt Klas Anselm med ambitionen att göra kyrkan så enkel som möjligt med få material. Stora delar av den tidigare inredningen togs bort såsom bänkar, trägolv, predikstol, dopfunt och altarpupp. En ny dopfunt murades av tegel, ny predikstol, nya bänkar, alla ytterdörrar gjordes nya, nytt altare, ny altartavla, hela golvet ersattes med klinkerplattor, väggarna målades med plastfärg, mässingskronorna ersattes med ny belysning, väggarna i korsarmarna kläddes med gipsskivor och koret förlängdes mot väster. 1966 revs

läktaren och en ny lägre byggdes.

Utvändiga bronsreliefer av skulptör Karl-Bertil Nilsson sattes upp ovan huvudingången 1970. 1974 sattes fyra målade fönster in i koret, ritade av konstnär Nils Möller.

En yttre renovering gjordes 1988 med bl.a. omläggning av taket och lagning av fasaden. En inre renovering utfördes 1991. Handlingar till inre och yttre renovering gjordes av Forsberg & Wikerstål arkitektkontor. All färg togs bort på väggar och i valv, som därefter kalkades om. Nya läktare och trappor byggdes. Gipsplattor på väggar togs bort. Stora altaret flyttades till korsmitten och ett mindre altare sattes i koret för mindre andakter. En piscina av kalksten gjordes till sakristian. Skärmväggar avdelade ett utrymme i västra delen av kyrkan. Ny inredning i form av bl.a. ambo, dopfunt, och kapphängare.

2011 renoverades kyrkan efter handlingar av Mikael Forsberg. Den innebar bl.a. nya ramper till koret, inbyggnad av rum under orgelläktaren, nya stålgrindar utvändigt. 2014-15 renoverades fasaden vilket innebar bl. a. omfogning av murarna, det glaserade teglet murades om och utbyte av glas och blyspröjs i fönster överst i sidoskeppen mot norr och söder.

Exteriör

Kyrkan är genomgående byggd i nygotisk stil med symmetri, höjdsträvan och är rikt dekorerad. Murarna är i rött maskinslaget tegel med utsmyckningar av formgjutet tegel, granit och glaserat tegel. Samma arkitekturelement upprepas i fasaden som delas in i horisontella och vertikala linjer av gesimser och strävpelare. Södra och norra fasaden är lika. Taken är täckta av skiffer förutom tornets tak som är belagt med koppar.

Kyrkan grundplan är en latinsk korsplan. Den består av ett långhus, tvärskepp åt norr och söder, ett smalare kor med tresidig absid i öster och ett 67 meter högt torn i väster. På ömse sidor om tornet finns lägre trapptorn. Två trapptorn finns också i vinkeln mellan kor och korsarmar. På södra och norra sidan av koret finns mindre utbyggnader för sakristia och kontor. Ett flertal strävpelare finns runt kyrkan.

Kyrkans grundläggning är gjuten betong. Sockeln är av huggen granit med hålkälsprofil. Murarna är genomgående uppförda av maskinslaget, rött, slätt tegel i koppförband med rikliga inslag av formtegel. Fogbruket är mörkgrått. Två utkragande gesimser, listverk, av brungult glaserat tegel löper runt fasaden. Den övre horisontella gesimsen är i underkant av långhusets fönster. Ytterligare högre upp på fasaden finns två horisontella band av mörkbrunt tegel. Överst på fasaden finns en fris av formgjutet

tegel och en takgesims.

De vertikala smala strävpelarna runt hela fasaden smalnar av etappvis uppåt.

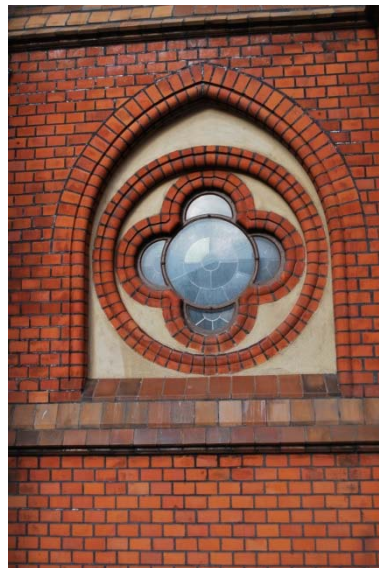
Trappstegen i strävpelarna är avtäckta med glaserat tegel lika gesimsernas.

Fasad och entré mot väster.

Tornet mot nordöst.

Formgjutet tegel runt fönster.

Kyrkan har totalt åtta ingångar. Huvudingången är i väster genom tornet. Ytterligare dörrar finns på tornets norra och södra sida, i korsarmarna och i de små trappornen vid koret. Dessutom finns en källaringång. Nyligen har trappornens entréer avgränsats med metallstaket. Samtliga dörröppningar är ursprungliga utom källarens och är stickbågiga med rakslutna dörrar från 1963 klädda med lackad ekpanel. Trapporna till dörrarna är gjorda av granit, lika sockeln. Huvudingången ligger dock i nivå med marken.

Portarna sitter i prydnadsgavlar, så kallade vimperger. I de triangulära gavelröstena finns cirkulära eller trepassformade blinderingar. Gavelns kanter kröns av ett listverk av knoppformat ornament i stengods och i gavelspetsen en korsblomma. Dörrarna omges med spetsbågiga omfattningar i flera språng uppbyggda av formgjutet tegel av rundstavar. Vid huvudentrén är blinderingarna i gaveltympanon fyllda av bronsreliefer från 1971. Korsarmarnas prydnadsgavlar flankeras av strävpelare krönte av små fialer med torntak.

Fönsteröppningarna är uppbyggda av masverk med omfattningar av profiltegel.

Fönsterfallen är avtäckta med glaserat tegel. Fönstren i långhuset består av två spetsbågiga fönster delade av en murpelare med ett trepassfönster ovanför.

Öppningarna sitter i spetsbågiga, blinderade och putsade murnischer. Fönstren i långhuset har yttre glaset i en järnram delad med tre horisontella spröjsar. Det inre glaset är småspröjsat med blyspröjsar.

Korets och småtornens fönster är varianter på långhusets men är mindre och smalare.

På korsarmarna och tornet finns varsitt stort rosettfönster med mindre cirkulära öppningar. Rosettfönstren sitter ovan prydnadsgavlarna. Dessutom finns tre- och fyrpassformade fönster och rektangulära källarfönster.

Fasad mot nordöst.

Fasad mot söder och torghandel.

Tornet har i alla väderstreck dubbla lansettformade ljudöppningar, täckta av kopparklädda jalusier. Tornur av frostat glas sitter i frontespiser på tornets fyra sidor. Tornets oktagonala höga spira med tälttak täcks av skivtäckt kopparplåt. Spiran kröns av en knopp och ett krönkors. Yttertaken på långhus, kor och korsarmar har sadeltak medan de små tornbyggnaderna och övriga takfall har tälttak. Samtliga är täckta med skiffer lagt på brädor. På långhusets och korets tak finns mycket små kopparinklädda takkupor. Takavvattningen är fotrännor av koppar. De flesta stuprör är av koppar med några stuprör är utbytta mot brun plåt. Stuprörshattarna är profilerade. Tornet har vattenutkastare i form av drakhuvuden.

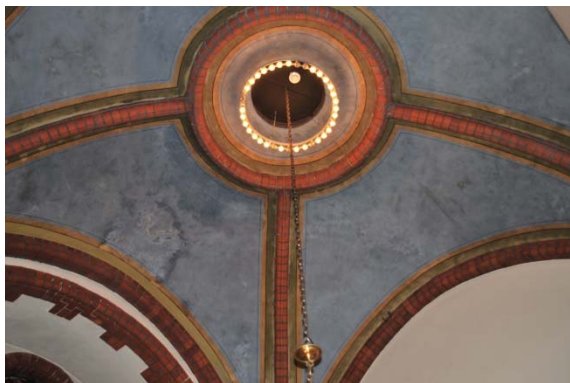
Interiör

Vapenhuset i tornets bottenvåning har ett golv av brun klinker och väggar och valv är vitmålade. Valvet ovan vapenhuset är ett stjärnvalv. Pilastrar och valvribbor är oputsade av rött tegel. Valvets tegelribbor vilar på pilastrar med akantuskapitäl. Två släta gråmålade dörrar leder in till nygjorda wc. En glasad ekspröjsad dubbeldörr leder in till kyrkorummet.

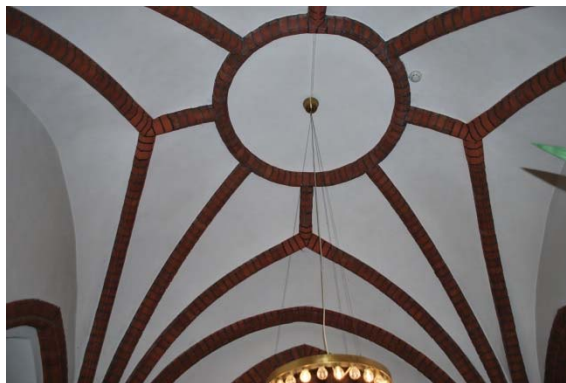
Under orgelläktaren finns inbyggnader för kök och kontor på ömse sidor om mittgången. Väggarna är helt glasade och småspröjsade med profilerad ek. Taket, orgelläktarens undersida, är täckt med smala ribbor av ek. Golvet är av brun klinker. I långhusets bakre del är inrett för café med småbord. Cafédelen avgränsas mot kyrkorummet av låga träskärmar av ek med genombrutet kvadratisk mönster som går igen i läktarbarriärerna i korsarmarna.

Kyrkorummet består av långhus, två korsarmar och kor. Långhuset är möblerat med

öppna bänkar på ömse sidor om mittgången. I korsmitten står altare, ambo, dopfunt och flygel. Korsarmarna är möblerade med lösa stolar, bänkar, ljusbärare och sidoaltare. Båda korsarmarna har läktare. Koret är möblerat med lösa stolar på ömse sidor om mittgången och med ett mindre altare och flygel.

Tornrummets valv.

Stjärnvalv i kyrkan.

Golvet är genomgående av brun, kvadratisk klinker, väggar och valv är vitmålade. Långhuset täcks av tre höga korsribbvalv och ett stjärnvalv över korsmitten. (Korsmitten är i mötet mellan långhus och korsarmar.) Korsarmarna täcks av varsitt avlångt korsvalv. Valvens ribbor och pilastrar är oputsade av rött tegel med kapital av gjuten cement utformade som bladformer. Ribborna har rundstavsform och pilastrarna är av formgjutna stenar som bildar rundstavskolonetter. Sköld och gördelbågar är spetsbågiga och höga. Fönstrens spetsbågiga omfattningar är av vitmålat formgjutet tegel. Ursprungligen har dessa varit omålade. Det branta fönsterfallet är vitmålat. I taket hänger ljuskronor från 1963 av ringar med glödlampor.

Korsarmarnas läktare är av ek med ett synligt bjälklag av limträbalkar som bärs av fyra stolpar. Läktarens konstruktion fungerar som akustiklåda. Öppna trappor med plansteg av ek leder upp till läktaren som har golv av ekbrädor. Läktarbarriären är av ek med ett genombrutet mönster av små kvadrater. Korsarmarnas rosettfönster har innerfönster målade av Gunnar Theander.

Koret är upphöjt tre steg och trappan belagd med tegel. Nygjorda ramper finns på båda sidor om trappan. Ramperna är belagda med rödgul klinker som skiljer sig från övrigt golv. Likaså är golvet under storaltaret i korsmitten belagd med denna klinker. (Tidigare stod altaret på ett upphöjt podium av tegel från 1992). Fem vävnader av Barbro Nilsson täcker nedre delen av väggarna i koret. Fönstren i koret har målningar av Gösta Nordblad, Gunnar Theander och Nils Möller och är utförda mellan 1931 och 1943. Möllers abstrakta bilder skildrar årstiderna.

Kyrkans innerdörrar är gråmålade profilerade spegeldörrar, både stickbågiga och raktäckta förekommer. Innanför ytterdörrarna i korsarmar och torn finns glasade innerdörrar av ek. Inner- och ytterdörrar kan sammankopplas med beslag.

Från koret nås sakristia i norr och kontor (kallat dopsakristia) i söder. I dopsakristian är fönstrens tegelomfattningar omålade såsom det varit i hela kyrkan tidigare. Sakristia och kontor täcks av ribblösa mindre kryssvalv. Väggar och tak är lika som i kyrkorummet. I sakristian finns en piscina av huggen kalksten från 1992 och ett skrudskåp med trädörrar med intarsia från 1944.

Vy från långhuset mot koret i öster och en läktare i norra tvärskeppet.

Långhuset mot orgelläktaren i väster.

Koret med gobelänger av Barbro Nilsson.

Orgelläktaren i väster nås från trapptornet i sydväst. Trappan är belagd med klinker lika kyrkans golv. Orgelläktarens barriär mot långhuset är täckt med vävnader av Barbro Nilsson liknande de i koret. Orgelläktarens golv är täckt med heltäckningsmatta.

I tornets andra våning finns tornrummet. Rummet täcks av ett kryssvalv med tegelribbor. I valvtoppen möts ribborna i en rundel med en liten kupol i mitten. Valvet är det enda som har kvar målningar i valvkapporna. (Kyrkans valv har tidigare varit bemålade.) Valvkapporna är målade i blått med bårder i grönt och gult längs tegelribborna. Rummets rosettfönster har omålade tegelomfattningar. På golvet ligger heltäckningsmatta och väggarna är vitmålade.

Från nordvästra trapptornet nås tornets övre våningar med klockvåning och tornspira. Från klockvåningen nås kyrkvinden ovan kyrkans valv. Valven är tilläggsisolerade. På vinden förvaras äldre föremål från kyrkans inredning som delar från äldre orgelläktare, predikstol och orgelfasad. Långhusets taklag är uppbyggt av takstolar, mittstolpe, och hanband. Takstolarna bär upp långsgående åsar och ennockås.

Källaren nås från en dörr i norra korsarmen. Källaren innehåller teknik, förråd och samlingsrum kallat kryptan. Kryptan har tegelgolv och i taket så kallat bremervalv, dvs flacka valv mellan I-balkar av järn. Väggar och tak är vitmålade.

Inredning och inventarier

Huvudaltaret är av ek från 1963 med nya träben från 1992. Altarskiva av foglimmad ek på en öppen benställning av trä. Alla sammanfogningar är tappade. Skivan ligger på distans från benen. (Altarets tidigare stenfundament har flyttats till koraltaret.)

Koraltare av kalksten från 1992. Fundamentet till altaret är från 1963 från huvudaltaret. Altarskivan är av finslipad ljusgrå kalksten med lågerhuggen kant på ben av huggen kalksten. Benen består av rektangulära stenblock ovanpå varandra som bildar två fundament.

Altartavlan är ett altarkors av Orreforskristall utfört av Jan Brazda omkring 1963. Altartavlan är fyrkantig med omgivande silverram och hänger i en metallkedja från taket. Tavlan består av ett grekiskt kors gjort av pyramidformade prismor. Korset omges av fyra hörnplattor av kristall.

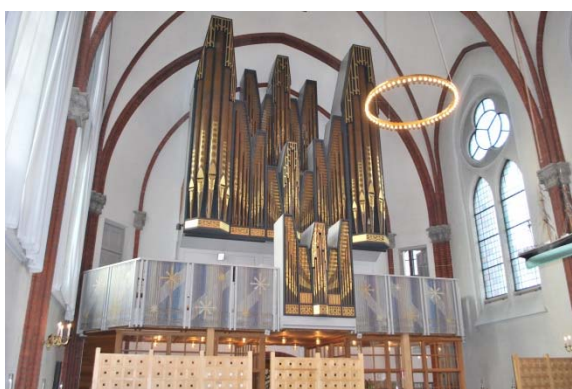
Altarringen av ek består av två raka flyttbara sektioner. De är enkla och består av en platt överliggare på två ben och ett tygklätt knäfall. Tappad sammanfogning av trä.

Dopfunten av ek är ritad av Erik Wikerstål 1993. Dopfunten består av ett underrede för

dopfatet från 1963. Underredet är en öppen träkonstruktion av fyra ben på en korsformad fot och en åttkantig överliggare med plats för dopfatet. Däremellan fyra trästag som möts i en cirkel.

Dopfatet av silver från 1963 är formgivet av arkitekt Klas Anselm och tillverkat av silversmed Wiwen Nilsson. Fatet är åttkantigt med en försänkning, brättet är sammanfogat med nitar. Fatet tillverkades för en äldre, nu riven, dopfunt murad i tegel.

Ambö av ek från 1998 tillverkad av Jönssons snickeri i Vejbystrand. Framsidan är gemombruten av små kvadratiska öppningar. Ambön har samma stil som skärmarna och läktarbarriärerna.

Orgeln.

Kaptäl av cement på pilastrar

Bänkinredningen är troligen formgiven av John Kandell 1963. Bänkarna är öppna, enkla med en brädformad rygg och sits. Psalmbokshylla och krokar är integrerat. Dynor ligger på sitsarna.

Koret är möblerat med lösa stolar av ek med ryggbricka av trä och sits av flätad sadelgjord. Inbyggd psalmbokshylla under sitsen.

Orgeln, byggd 1968 av Poul Gerhard Andersen i Köpenhamn, har 43stämmor, fördelade på tre manualer och pedal. Orgeln byggdes om 1993 av Peter Wallin och Knut Kaliff. 2003 och 2015 renoverades orgeln. Fasaden är ritad i samråd med Klas Anselm. Fasaden av gråmålat trä är uppbyggd med synliga kopparpipor i grupper med olika höjder. De två yttersta pipfälten är formade som större rundpelare vid sidorna. I ovankant finns ett förgyllt gallerverk. Piporna är dekorativt målade med guldfärg. Ryggpositivet är integrerat i läktarbarriären och är utformat som en mindre variant av den stora orgelns fasad. Vid sidorna om ryggpositivet hänger vävnader från Märta Måås Fjetterströms ateljé.

Kammarorgel från 1992 av Gerrit Klop i Holland efter en modell från 1600-1700-tal. Flyglar i kor och korsmitt kompletterar orglarna.

Klockorna är alla av malm och gjutna av Bergholtz i Stockholm. Storklockan är omgjuten 1910, mellanklockan gjuten 1908 och lillklockan gjuten 1904. Alla klockorna har inskriptioner och dekor i form av bårder.

Övrigt

Fem gobelänger i koret från 1963 formgivna av Barbro Nilsson och vävda hos Märta Måås Fjetterström AB i Båstad. Bilderna har temat "Härlig är jorden, härlig är Guds himmel". Vävnaderna är i nyanser av blått, violett och grått med inslag av guld med mönster av cirklar och stjärnor. Tidigare fanns även två mattor av Barbro Nilsson i kyrkan. Dessa är nu flyttade till församlingshemmet.

Äldre inredning finns förvarat på vinden

Kyrkogården

Kyrkan saknar kyrkogård. Omgivningen är beskriven under kyrkomiljön.

Byggnader på kyrkogården

Inga övriga byggnader finns på kyrkotomten.

Kulturhistorisk karaktärisering för Gustav Adolfs kyrkoanläggning

Gustav Adolfs kyrka ligger på Söder som byggdes upp under slutet av 1800-talet med industrier och arbetarbostäder. Kyrkan och Gustav Adolfs torg är Söders centrum och samlingspunkt och många människor passerar torget. En livlig torghandel bedrivs på på kyrkans södra sida. Torget omges av bostadshus av varierad ålder, Folkets hus och simhall. Genom sitt höga torn är kyrkan ett landmärke i staden.

GA-kyrkan är uppförd av Gustav Hermansson, en av de mer namnkunniga arkitekterna under sena 1800-talet, och en av de mest lojala fullföljarna av den nygotiska stilen. Kyrkan är byggd 1897 under nygotikens glansperiod. Kyrkans exteriör av maskinslaget tegel är rikt dekorerad med formgjutet tegel och horisontella band av glaserat tegel. Vertikaliteten betonas av strävpelare, branta tak och det höga tornet, som kröns av en spetsig spira. Murverket är i stort oförändrat sedan uppförandet och taket fortfarande belagt med skiffer. Torntakets vattenutkastare är på tidstypiskt vis utformats som drakhuvuden. Ytterdörrarna är nya från 1960-talet och kalkstensdekor är utbytt till kopparklätt trä. Kyrkan kännetecknas av en stor

detaljrikedom och precision i fasaden.

Höjdsträvan, som kanske mer än något annat kännetecknar gotisk arkitektur är påtaglig i kyrkorummet. I de höga valven har ribborna lämnats oputsade mot de vita kapporna, vilket bidrar till ett fint linjespel. Ribborna vilar på knippepelare och tegelkolonner med cementgjutna kapitäl med bladmönster. Fönstrens tegelomfattningar har tyvärr blivit övermålad.

Cement och maskinslaget tegel var vid tiden nya material, vilket vittnar om hur den framväxande industrin påverkade arkitekturen både genom nya material och ny byggnadsteknik som t ex cementgjutningar.

Om exteriören är välbevarad så är interiören desto mer förändrad. Kyrkans gotiska skelett i arkitekturen finns kvar men ingenting av kyrkans ursprungliga inredning finns kvar. Kyrkans inredning och inventarier har många gånger förnyats under årens lopp vilket gav ett splittrat intryck. Under 1990-talet togs ett mer samlat grepp. Inredning och inventarier är mestadels i omålad ek i en modern stil tillkommen 1963 till 2011 som underordnar sig den gotiska arkitekturen och framhäver gobelängerna. Anselms ombyggnad på 1960-talet var mycket radikal då de flesta inventarier byttes ut. Kvar idag från den tiden är bl a golv, bänkar, ljuskronor och ytterdörrar. Forsberg och Wikerståls senare renoveringar har tagit bort olämpliga material som plastfärg och gipsskivor och förnyat inventarier, läktare och trappor i en gemensam stil i ek med välgjorda detaljer.

Utrymmet under orgelläktaren har byggts in med ekspröjsade glasväggar. För övrigt är kyrkans plan oförändrad. Det går att uppleva kyrkorummet som en helhet trots att flera ”rum i rummet” har skapats. Koret har möblerats med stolar och nytt altare vilket skapar närhet och blivit ett positivt tillskott även om det ursprungligen inte var tänkt så. I kyrkan är det alltid mycket folk eftersom det är caféservering hela dagen i bakre delen av långhuset som endast avskiljs av låga ekskärmar. Förändrad liturgi är också synbar i att upphöjd predikstol saknas, ambon står på golvet.

Stor betydelse för upplevelsen har gobelängerna som hänger i kor, korsmitt och orgelläktare. Korets fem vackra vävnader av Barbro Nilsson (Märta Måås Fjetterström AB) ersätter altaruppsats. Glasmålningarna i koret och i rosettafönstren bidrar till ett milt ljus och till upplevelsen av kyrkan.

Kyrkans vackra orgelfasad har kopparpipor med dekor av guldbemålning vilket är ovanligt.

Asmundtorps kyrka är bygd samma år och av samma arkitekt som GA-kyrkan. Asmundtorps kyrka har klerestorium vilket GA-kyrkan inte har. Asmundtorps interiör är i stort oförändrad till skillnad från i Helsingborg där det mesta är förändrat.

Däremot är exteriören mer bevarad i Helsingborg med skiffertak och glaserat tegel på strävpelarna vilket i Asmundtorp är bytt till koppar.

GA-kyrkan har klarat sig utan större tekniska problem vilket har varit vanligt i andra nygotiska kyrkor i Skåne pga vittring av teglet.

Gustav Adolfs kyrka har alla exteriöra kriterier för en ”korrekt” nygotik, tegel, spetsbågiga fönster, valv, strävpelare och rikt artikulerade fasader med ett överdåd av dekorer. Flera nygotiska kyrkor byggdes i Skåne vid denna tid, men GA-kyrkan tillsammans med Asmundtorp, Eslövs kyrka och Allhelgonakyrkan i Lund anses som nygotikens höjdpunkter. Efter sekelskiftet hade stilen spelat ut sin roll; den ansågs överlastad och banal, och ett förnyat intresse riktades mot den medeltida arkitekturen. Efter ytterligare 100 år kan vi återigen uppskatta nygotiken.

Rekommendationer

- Kyrkan är i exteriört murverk välbevarad, även på detaljnivå. Vid framtida reparationsarbeten bör därför höga krav ställas på användandet av traditionella material och metoder.
- I dopsakristian, tornrum och trapphus finns tegelomfattningar runt fönster som är kvar omålade vilket de tidigare varit i hela kyrkan. Viktigt att dessa bevaras omålade. Viktigt att bevara tornrummets valvbemålning som är den enda kvarvarande i kyrkan. Ett eventuellt framtagande av teglet runt fönstren i kyrkorummet skulle förstärka kyrkans nygotiska arkitektur på ett positivt sätt.
- Kyrkans gobelänger bör tas om hand varsamt.

Skydd m.m.

Kyrkan skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkan ligger inom riksintresse för kustzonen. Kyrkan ligger inom av länsstyrelsen utsett kulturmiljöstråk Per Albin-linjen och särskilt värdefulla kulturmiljö Helsingborg.

Källor och litteratur

Kyrkorivningar och kyrkobyggen i Skåne 1812- 1912, Siegrun Fernlund, akademisk avhandling vid Konstvetenskapliga institutionen vid Lunds Universitet, 1982

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) publicerad 2012

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Underhållsplan för Gustav Adolfs kyrka 2009-06-29, Wikerstål Arkitekter AB Helsingborg
Helsingborgs bebyggelse 1863-1971, Henrik Ranby 2005

Nygotiska kyrkor i Skåne, Olof Antell (red), 1991

<http://stadslexikon.helsingborg.se/index.php?title=S%C3%B6der>

[https://sv.wikipedia.org/wiki/S%C3%B6der, Helsingborg](https://sv.wikipedia.org/wiki/S%C3%B6der,_Helsingborg)

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Gustav Adolfs kyrka, Helsingborgs kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA, (rapportförfattare, inventering och foto)

Karl Johan Kember (granskare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden

J AIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Karakteriseringen har gjorts efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift.

Inventeringsdatum: 2015-11-12

Färdigställd rapport: 2015-12-04

Gustav Adolfs kyrka - byggnadsbeskrivning

Stomme: Murverk – tegel
Murverk – koppförband

Fasadmaterial: Tegel
Puts

Fasadkulör: ofärgad

Takform: Sadeltak
Tälttak
Spira

Taktäckningsmaterial: Skiffer
Plåt-koppar-skivtäckning

Byggnadsdel: Långhus
Kor-öster
Korsarm-norr
Korsarm-söder
Sakristia-norr
Sakristia-söder
Trapphus-norr
Trapphus-söder
Torn-väster